

Nyttårstalen

Norge mitt Norge - tross alt! En ironisering over maktapparatet i Norge

Kjære landsmenn!

Når vi nå står foran resten av det nye året, tenker jeg det kan være på sin plass å gjøre seg tanker om hvorfor denne nyttårstalen avholdes 17. mai. Som de fleste vet, har det skjedd ting i dette landet som har gjort det nødvendig for mange å følge et tosporet handlingsopplegg. De spesielle omstendighetene har gjort at det ble naturlig at dette også gjaldt for nyttårstalen.

I Norge er det slik at det er innbyggerne i landet som i fellesskap bestemmer hva som er lov og rett, og hva som ikke er det. Vi har som nasjon laget lover og regler som ivaretar den informasjon hver enkelt av oss trenger for å vite hva samfunnet har bestemt. Vi sier at loven er lik for alle. Eksempel etter eksempel viser imidlertid at dette ikke stemmer. Dette er også et tosporet handlingsopplegg, som denne talen vil adressere spesielt i år.

”Så godt at vi ikke vet på forhånd hva som skal skje oss. Da spørres det om vi hadde greid å finne den kraften som plutselig er der når noe vondt rammer - og vi på et eller annet vis langsomt må forsøke å reise oss igjen.” Dette vil også være noe av kjernen i denne tale.

Selv om vi som nasjon en gang i tiden bestemte hva som skulle være rett og galt, ser vi i dag at vi må stille spørsmål om de som da bestemte virkelig så konsekvensene av hva de bestemte? Dette kan ”de gamle” umulig ha gjort, noe som i dag er svært uheldig for styremaktene.

Grunnloven er i denne sammenheng den første og fremste av våre lover. Grunnloven har jo som mange vet blitt endret over årenes løp, og det foreligger også nye forslag til endringer. Så behovet for endring av vår første og fremste lov har samfunnet altså sett gjennom tidene.

Grunnloven sier i dag blant annet at en rekke lover som samfunnet laget for mange år siden skal erstattes av lover laget av det internasjonale samfunnet. Dette skal ivareta en harmonisering av regelverkene i de ulike land – slik at vi alle ”snakker samme språk” når det gjelder regelverket. Nå har det i årenes løp imidlertid vist seg at denne harmoniseringen ikke alltid følges fullt ut av myndighetene, med de konsekvenser dette har. Når regelverket ikke følges av myndighetene, er det viktig at vi alle finner kraften til å forstå nødvendigheten av at det er slik

La oss for eksempel bruke barnevernet for å illustrere nødvendigheten av at man ikke alltid skal følge lover og regler i dette landet: Mange er enige om at vi i Norge trenger et barnevern. Det er imidlertid flere og flere som stiller spørsmålsteget ved om barnevernet følger samfunnets bestemmelser. Advokater, psykologer, psykiatere, menneskerettsforkjempere, personer tilknyttet EMD, forskere og organisasjoner som jobber med barnevernssaker, sier alle at den røyk som finnes i de fleste barnevernssaker, er der fordi barnevernet har ”tent på”.

Barnevernet overtar omsorgen for barn ofte uten å følge regelverket for dette, sier mange. De reagerer på at barnevernet fremsetter udokumenterte beskyldninger om at foreldrene utøver vold mot barna, at foreldrene har psykiske vansker, at foreldrene er rusmisbrukere, og/eller at det er en helhetsvurdering som ligger til grunn for at barna mister sine foreldres omsorg. Her kan det fra barnevernets side benyttes eksempler som at foreldre sover sammen med barna og/eller mater barna med bruk av fingrene.

Det har vist seg at det ofte er andre offentlige etater som svikter, i situasjoner der barnevernet hevder det foreligger omsorgssvikt. Mange reagerer på at foreldre og barn skal ansvarliggjøres for denne omsorgssvikten. Men - tross alt, det må jo være bedre at barnevernet kommer med udokumenterte beskyldninger mot foreldrene, legger skylden på foreldrene for svikt i det offentlige, samt at helhetsvurderingene tas helt ut av sin sammenheng, enn at omsorgsovertakelsene skulle være HELT vilkårlige?

Mange mener at det som skjer innebærer at det er alvorlige feil, fra barnevernets side, i mellom 80 og 90 % av alle barnevernssakene i Norge. Måten barnevernet opptrer på, med grunnløse påstander, tilbakeholdelse av bevis, og/eller andre tjenesteforsømmelser, er også ofte omfattet av Straffelovens regelverk. Kjære landsmenn, hva ville konsekvensene blitt dersom man skulle følge loven i slike situasjoner?

Jo, loven krever at slike feil skal rettes opp i. Dette ville kreve mye ekstraarbeid, og det ville gå ut over en rekke arbeidsplasser. Barnevernsansatte ville miste jobben sin og måtte sannsynligvis sone fengselstraff. Man ville miste akkurat den "kvalifiserte" arbeidskraften, kanskje for all fremtid. Det ville blitt mindre behov for barnevernsansatte, fosterhjem, beredskapshjem, barnevernsinstitusjoner, med mer. Fylkesmennene ville måttet tåle sterk kritikk for dårlig tilsyn, og samfunnet ville kunne miste tilliten til dette systemet. Er det ikke da tross alt bedre å stigmatisere foreldre og barn når slike situasjoner oppstår, og la dem lide for feilene barnevernet gjør?

Konsekvensene for fylkesmennene ville kunnet bli verre. Man ville måttet se nærmere på både tilsynsvirksomheten og fylkesmennenes behandling av klager. Skulle man følge loven da, ville ikke fylkesmennene lengre kunne hevde at de ikke kan gå inn i enkeltsaker. Fylkesmennene kunne heller ikke lengre si at de ikke trenger gå lengre i sine undersøkelser enn det de selv mener er nødvendig. Fylkesmennene kunne heller ikke lengre ukritisk legge barnevernets "skjønn" til grunn.

Fylkesmennenes lovpålagte oppgave er blant annet er å påse at barnevernet opererer innenfor rammene av loven, Det er slik at dersom barnevernet bryter en bestemmelse samfunnet har gitt, er dette ikke å betegne som skjønn, men som lovbrudd. Fylkesmennene skal derfor etter loven gjøre de nødvendige undersøkelser for å fastslå hvilket omfang lovbruddene har. Det sier seg selv at det ville ha ført til merarbeid for fylkesmennene om de ikke skulle kunne ta snarveier når det gjelder å føre tilsyn med barnevernet.

Samfunnet har gjennom loven bedt om vern mot slik behandling fra fylkesmennenes side. Når fylkesmennene ikke utfører de lovpålagte pålagte oppgaver, innebærer jo dette i realiteten at fylkesmennene ikke respekterer samfunnets mandat. Det innebærer også at fylkesmennene misbruker sin stilling til å gi samfunnet et uriktig signal om at barnevernet ikke foretar ulovlige handlinger, der barnevernet unnlater å følge bevisplikten for at de tiltak de iverksetter er nødvendige.

Siden loven forbyr at noen misbruker sin stilling til å oppnå en fordel for seg selv eller for noen andre, ville det kunne medføre fengselsstraff også for fylkesmennene, om noen begynte å pirke borti problematikken. Man ville også fått frem at barnevernet (og fylkesmennene) ikke kan skjule seg bak taushetsplikten, der en borger gir andre rett til innsyn, eller der faktum i sakene allerede er kjent.

Når det forholder seg slik, skal man da virkelig følge loven og gripe inn overfor fylkesmennene? Det ville jo medføre samme type skade som dersom man grep inn direkte overfor barnevernet? Da må det jo tross alt være bedre å bare sitte på gjerdet og la tingene få utfolde seg som de gjør, vel?

Som nevnt har jo hver enkelt borger krav på vern mot urett. Det er Sivilombudsmannen oppgave å påse at dette følges. Sivilombudsmannen har jo lang erfaring, og skjønner konsekvensene av å følge loven. Derfor legger han ofte fylkesmannens "skjønn" til grunn, når noen klager både på at barnevernet bryter loven og at fylkesmennene ikke griper inn. Dokumentbevis, som beviser lovbrudd, trenger i den anledning ikke å ha noen betydning for Sivilombudsmannen.

Når Sivilombudsmannen ikke griper inn mot urett mot en borger, og således gir barnevernet og fylkesmennene skinn av legitimitet for de ulovlige handlinger de har begått, innebærer jo dette at også Sivilombudsmannen misbruker sin stilling til å gi samfunnet signal om at noe ulovlig ikke har skjedd.

Samfunnet har gjennom loven bedt om vern mot slikt også fra Sivilombudsmannens side. Dersom man skulle følge loven, ville man jo da måtte gripe inn overfor Sivilombudsmannen. Dette ville kunne medføre fengselsstraff også for han. Det ville innebære en klar risiko for at samfunnet mister tilliten til dette embetet. Det ville også føre til kritikk av Stortingets valg av person til dette embetet.

Ønsker samfunnet virkelig slike konsekvenser??? Det må jo tross alt være bedre at situasjonen ikke rippes opp i, og at den situasjonen som er kjent og kjær for oss alle får holde frem, vel? Heldigvis, dersom man klager Sivilombudsmannen inn til Stortinget for brudd på [Grunnloven § 75](#) (bokstav I), sier Stortinget (ved Kontroll- og konstitusjonskomiteen) bare at de ikke har myndighet til å gripe inn overfor Sivilombudsmannen. Hensynet til han går jo således foran hensynet til borgerne og loven. Dette må jo tross alt være en god ting, når man ser på konsekvensene ved å ta opp slike betente forhold?

Domstolen er også ofte involvert i saker der barnevernet overtar omsorgen for barn. Samfunnet har bestemt at domstolen (inkludert fylkesnemndene) skal påse at det foreligger et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag i barnevernssakene (som i alle saker). For dette formålet benyttes ofte sakkyndige psykologer og/eller sakkyndige psykiatere. Samfunnet har her også utarbeidet flere retningslinjer for domstolens og de sakkyndiges arbeid. Domstolen skal således påse at barnevernet har overholdt bevisplikten, og at barnevernets vedtak virkelig gjenspeiler barnets beste.

Bestemmelsene til tross, man ser jo i en rekke saker at dette håndteres helt feil fra systemets side. De sakkyndige støtter ofte barnevernets påstander, uten at det gjøres noen reell innhenting av dokumentasjon som underbygger påstander, Konklusjonene i rapportene er ofte helt i samsvar med barnevernets påstander, som ble fremsatt før det forelå noen undersøkelser fra barnevernets og/eller sakkyndiges side. Mange reagerer på at det er sånn, spesielt siden det faktum som presenteres ofte ikke har noe med virkeligheten å gjøre.

Tross alt må man jo ta inn over seg at de sakkyndiges rapporter i dag er kvalitetssikret av en barnesakkyndig kommisjon. Riktignok ser jo kommisjonen utelukkende på forholdet mellom premiss og konklusjon i de sakkyndiges rapporter, men dette er jo helt i tradisjon med hva også den Rettsmedisinske kommisjon gjør med "sine" sakkyndige rapporter. Forholdet mellom faktum og premiss, altså om det er sannheten som presenteres i rapportene, er da av mindre viktighet. Dette er jo, tross alt, en helt naturlig tilnærming dersom barnevernet skal kunne vinne frem med sine påstander.

Helsetilsynene i dette landet skal påse at de sakkyndiges arbeid er forsvarlig. Den som avlegger attester/rapporter skal være varsom, nøyaktig og objektiv. Dette representerer et problem for myndighetene. Dersom en rapport skal være nøyaktig, skal det lite til for å sette denne til siden. Dette kan innebære at det finnes grunnlag for sanksjoner mot de sakkyndige. Da er det kanskje tross alt bra at Helsetilsynet har løst denne problemstillingen ved å hevde at de har noe mindre tilsynsansvar enn normalt, når en sakkyndig rapport fremlegges for retten. De kan jo bare hevde at det ikke finnes dokumentasjon for at den sakkyndige rapporten ikke er forsvarlig – uavhengig av hvor mange bevis som kan fremlegges for at det ikke er faktum den sakkyndige presenterer i sin rapport. La gå at en slik saksbehandling er å sette bevisbyrden over på pasienten, stikk i strid med lovens intensjon. Det blir i alle fall lettere for de sakkyndige å unngå kritikk og sanksjoner på denne måten.

Beviskrav er krav til sannsynlighet for at noe faktisk har skjedd for at dette skal legges til grunn i forbindelse med rettslige avgjørelser. I sivile saker, som barnevernssaker er, kreves det vanligvis ikke mer enn at noe er mest sannsynlig, dvs. at det er mer enn 50 % sannsynlighet for dette faktum. Til grunn for at kravet stilles slik, ligger en antakelse om at det medfører flest riktige avgjørelser. Dette innebærer også at risikoen for at det vil foreligge feile avgjørelser er opp mot 50 % i sivile saker. EMK stiller forbud mot vilkårlig innblanding fra myndighetenes side i privatlivets fred.

EMKs forbud mot vilkårlig innblanding fra myndighetenes side, umuliggjør egentlig at man i sivile saker mellom borger og myndigheter benytter sannsynlighetsovervekt som kriterium for dommer/kjennelser. Tross alt, dersom man virkelig skulle legge loven til grunn, ville jo ikke domstolen kunne gi staten medhold i mellom 50 – 90 % av alle sakene, slik som det er nå. Når det likevel er slik at staten vinner frem i så stor prosentandel som staten gjør, er dette et viktig element å påpeke for mange som mener at domstolen ikke er objektiv.

Mange reagerer altså på at domstolen i liten grad slår ned på uriktige/udokumenterte påstander i barnevernssaker (og barnefordelingsaker, der det også ofte benyttes sakkyndige), og ukritisk legger til grunn barnevernets påstander. La gå at det statistisk sett skulle være umulig for staten å vinne frem i mer enn 50 % av barnevernssaker som går for retten. Ettersom det jo ikke gjøres noen reelle vurderinger av hva som er barnets beste, herunder om barnevernet har overholdt bevisplikten for at de tiltak de foreslår er

nødvendige, vinner jo staten tross alt frem i langt de fleste sakene. Med tanke på arbeidsplasser, tilliten til det offentlige med mer, innebærer dette vel tross alt et gode som samfunnet ellers ikke ville hatt om loven skulle følges. Dette er en god ting, vel?

At norske dommere verken tilfredsstillter samfunnets krav til å bli dommere, at de unnlater å påse at de har et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag i sakene, og/eller at de ikke kan anses for å være objektive i en rekke saker, trekker mange frem som et problem med rettsstaten. Blant annet vil dette innebære at en stor del av norske dommer/kjennelser egentlig ikke er rettskraftige og/eller inneholder materielle feil som etter loven skal rettes opp i. På samme måte som for barnevern, fylkesmenn og Sivilombudsmannen, har samfunnet også bestemt at dersom dommere ikke overholder samfunnets regler, vil dette kunne medføre et straffeansvar også for dem.

Når det forholder seg slik, skjønner de fleste vel at vi må tilbake til begynnelsen av denne talen, der spørsmålet ble reist om hvorvidt man så konsekvensene av lovene da de ble laget? Vi kan jo ikke ha det slik som lovene krever, tross alt?

Hva så med dem som skal holde oppsyn med at norske dommere opererer innenfor rammene av loven – Domstoladministrasjonen? Domstoladministrasjonen kan jo heller ikke ha gjort jobben sin i forhold til å påse at dommere oppfyller samfunnets krav til å være (objektive) dommere, når situasjonen engang er som den er. Skulle man gå nærmere inn på problematikken, ville jo det innebære at også Domstoladministrasjonen må få sterk kritikk for ikke å gjøre jobben sin..

Og på samme måte som for fylkesmennene og Sivilombudsmannen: når en samfunnsborger klager inn dommere for brudd på lover og regler, ser man ofte at Domstoladministrasjonen unnlater å gi kritikk for disse bruddene. Domstoladministrasjonen bruker i denne sammenheng å hevde at de ikke kan gi kritikk til en dommer, dersom en sak kan behandles i rettssystemet for øvrig.

Dersom en dommer ikke kan få kritikk når en sak kan ankes videre i rettssystemet, mener mange at dette egentlig innebærer at norske dommere ikke kan få kritikk, eventuelt bare dommere i Høyesterett. Mange mener at dette trekker i retning av at Domstoladministrasjonen frasier seg ansvaret de har etter loven for å gi norske dommere kritikk for feil som begås.

Når norske dommere ikke får kritikk for feil de begår, mener mange at det skapes et skinn av legitimitet for dommere til å fortsette med ulovlige handlinger. Det sendes også et signal til samfunnet om at dommere ikke gjør feil, noe som åpenbart er uriktig. Samfunnet har bestemt at vi vil ha et vern mot slik behandling fra Domstoladministrasjonens side. Men dette vil jo igjen gi samfunnet et signal om at man ikke kan stole på dommere og/eller Domstoladministrasjonen. Da må man igjen gå tilbake til begynnelsen av denne talen og stille spørsmålet om det egentlig er *det* vi vil?

Departementene som er involvert i slike saker er bl.a. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Alle departement har gjennom loven et ansvar for å overholde samfunnets bestemmelser, herunder å forfølge straffbare forhold ved å melde slike til politiet. Men dette gjøres jo ikke, noe som sett i lys av det øvrige som er tatt opp må kunne sies å være en selvfølgelighet. Selv om samfunnet har bedt om vern mot slike tjenesteunnlaterelser fra departementets side, må vi jo her atter vise til konsekvenser og omkostninger, og stille spørsmålet om vi egentlig vil ha et slikt vern som loven gir?

Hva med statsrådene våre? Har ikke de et ansvar for sine departement og for hver enkelt av samfunnets borgere? Jo – det er klart de har et ansvar. Dette omtales ofte som konstitusjonelle plikter, noe man ser er hjemlet i Grunnloven. Vi ser jo at statsråder nekter å gå inn i enkeltsaker, der det er åpenbart at forvaltningen og domstolen har forbrutt seg mot samfunnets lover og regler. Denne talen har jo adressert nødvendigheten at det er slik, og dersom man skulle følge loven til punkt og prikke, ville det norske samfunnet ikke kunnet hatt (i alle fall flere av) statsrådene vi har i dag. Er det *det* vi *egentlig* ønsker?

Det norske samfunnet ville i så tilfelle heller ikke kunnet hatt en statsminister som så godt ivaretok oss borgere etter terroraksjonen i 2011. Der avholdt han gode taler om åpenhet og om det å ta vare på hverandre. Mange ville syntes det var trist, dersom han ikke skulle kunne gjøre slikt. Da får det heller stå sin prøve at det innenfor veisektoren i gjennomsnitt har gått tapt over 350 menneskeliv hvert år i perioden 1970 – 2010, mens det i gjennomsnitt ble skadet ca 11300 personer i trafikken pr år i denne perioden. Det går jo tross alt tapt færre liv for hvert år i det siste, i 2011 var det "bare" 169 trafikkdrepte, og antall skadde var i 2010 "bare" 9130 personer..

Det får også tross alt stå sin prøve at det Innenfor barnevernet i gjennomsnitt har gått tapt i størrelsesorden 400 – 500 menneskeliv hvert år fra 1990 og frem til i dag. At mange mener at dette i hovedsak skyldes belastninger ved at barnevernet på uriktig grunnlag har blandet seg inn i privatlivets fred, får da bare stå sin prøve. Det får videre stå sin prøve at mange mennesker dør unødig på våre sykehus. I 2010 ble det påvist at 4500 pasienter døde som følge av skader de pådro seg på sykehuset, hvorav ca 2200 liv kunne vært reddet med enkle midler innenfor bedring av sykehusrutiner. Vil vi egentlig at noen skal ansvarliggjøres for sånt, sett i lys av konsekvensene og omkostningene det har?

Dersom man skal se på en annen stor bidragsyter til lovbrudd, peker mange på Nav. Det er flere hundretusener av mennesker i dette landet som står utenfor arbeidslivet. Mange av disse ønsker å komme inn, men det får de ikke. Noen andre er så syke at de må ut av arbeidslivet, bl.a. fordi de blir sykere av å arbeide. Mange av dem får det heller ikke som de ønsker: I noen tilfeller har Nav selv først mente at sakenes faktum gjorde at personer var berettiget til en uførepensjon. Da er det jo tross alt lov til å ombestemme seg, vel?

Når Nav ombestemmer seg, er det jo en selvfølgelighet at dette må begrunnes. Det er da man kan se at Nav "glemmer" bevisene i en sak, eller mister alle papirene. Da kan man også se at Nav plutselig ser bort fra legers diagnoser og vurderinger. Nav kan da benytte egne leger, som kun får pairer fra Nav å forholde seg til, og da er det jo tross alt lett å få disse legene til å uttale seg slik Nav vil. Det mange mener er spesielt er at disse legene uproblematisk får overprøve andre leger, mens det i forsikringssammenheng kan være slik at ekspertene ikke får overprøvd de initierende legers vurderinger...

Dersom noen som blir utsatt for slikt tar saken opp med Trygderetten, er ikke dette noe egentlig problem. Det er tross alt bare for Nav å la være å sende inn nødvendige dokumenter for at Trygderetten skal få opplyst saken godt nok. Dette sikrer at Nav vinner frem med sitt syn i første omgang, og legger et godt grunnlag for å vinne frem dersom noen på dette grunnlaget skulle gå til rettssystemet med saken. Der er det jo også liten sjanse for å vinne frem for andre enn staten, tross alt. Og når klageadgangen ellers er illusorisk i dette landet, sikrer dette tross alt bare i enda større grad at staten vinner frem.

Når en tjenestemann misbruker sin stilling til å oppnå en fordel for seg selv eller en annen person, knytter det seg etter loven et straffeansvar for slikt. All ulovlig brannstifting er straffbar, så også når offentlige tjenestepersoner er "brannstiftere". Det er politiet (og

påtalemyndighetene) som har et ansvar for å forfølge og påtale straffbare forhold.

For dem som skulle være bekymret for at politiet ville følge loven i enhver sammenheng, er det bare å slappe helt av. Politiet har i utgangspunktet plikt til å kontrollere det rettslige grunnlaget for anmodning om å bistå andre myndigheter, herunder om anmodningen er avgitt av kompetent myndighet, om de formelle krav er oppfylt og ellers påse at begjæringen ikke bygger på en åpenbart uriktig rettsoppfatning. Når omstendighetene tilsier det, skal også begjæringens faktiske grunnlag kontrolleres. Dette gjør ikke politiet, og er derfor i ytterste konsekvens medskyldige dersom de deltar i en straffbar handling.

Dersom det er en offentlig tjenesteperson som har begått en urett mot en borger, gjør politiet som regel ingenting. De unnlater å etterforske sakene, og henlegger for fote. Riktignok kan politiets begrunnelser for å henlegge være i strid både med lovens formål og faktum i sakene, men likevel. I den sammenhengen er det jo viktig å merke seg at indirekte skadevirkninger av de straffbare handlingene man blir utsatt for heller ikke trenger å vektlegges i slike saker. Slikt er jo tross alt forbeholdt saker som blir referert i media.

Motposten til alt dette er at det i en rekke saker som gjelder resurssvake mennesker (og ikke kjendiser eller politikere), skal det mye mindre til for at politiet mener det er skjellig grunn til å mistenke at det kan foreligge straffbare forhold. Her er det ofte nok at politiet bare har en teori. I andre saker, også der selv domstolen legger til grunn at det har skjedd ting som er omfattet av straffeloven, kan politiet mene at det ikke foreligger skjellig grunn til å mistenke noe straffbart. Her må man jo tross alt legge til grunn politiets fire skjønn når det gjelder slike vurderinger.

Dersom det skulle være noen som klager på politiets håndtering av de forskjellige saker, er dette uproblematisk. Dette systemet kan jo bare ta bort klageretten. Man trenger ikke bry seg om at menneskerettslovene har forrang foran alle regler politiet henviser til, når det gjelder at de avviser klager. Man trenger heller ikke ta hensyn til de indirekte skadninger og omkostninger som påføres enkeltborgere. Dette sikrer tross alt en vis form for kontinuitet, og er som sådant et fantastisk system, vel?

Hva så med våre folkevalgte? Stortinget har jo ansvar for å påse at det ikke utøves urett mot den enkelte borger. Stortinget skal, som tidligere nevnt, utnevne en person – Sivilombudsmannen – til å påse at også enkeltborgere har et faktisk vern mot urett. Likevel ser man jo at enkeltpersoners rett blir krenket. Når dette er godt kjent og når så mange menneskeliv også unødig går tapt, burde man jo kunne tenke seg at det i seg selv ville øke aktsomhetskravet til Stortings politikerne våre. Dersom våre Stortingspolitikere unnlater å følge opp slike forholdsom går på urett mot også enkeltborgere, med de konsekvenser slikt har, og unnlater å påse at urett rettes opp i, vil dette jo kunne medføre et straffeansvar også for våre stortingspolitikere, når man ser i [Grunnloven § 86](#).

Tenk for noen konsekvenser det ville ha, dersom loven skulle være lik for alle:

Vi ville i dag hatt en regjeringsskisse i dette landet. Både statsministeren og statsrådene ville måtte erstattes. Stortinget, herunder kontroll- og konstitusjonskomiteen, ville også ha måttet bli byttet ut. Sivilombudsmannen m/ansatte ville ikke kunnet fortsette sin virksomhet. Det ville heller ikke Domstolen kunnet gjort. Politiet måtte ha gjennomgått store omorganiseringer, det samme måtte kommunene, fylkesmennene og alle tilsyn i landet ha gjort.

Hadde det vært likhet for loven, ville vi bare kunnet straffeforfølge bankraneren, som tok livet av kunder, ansatte og sikkerhetspersonell under ranet, for at han brøt fartsgrensen etter ranet. Terroristen etter 22.7 ville kanskje bare vært straffeforfulgt for feilparkeringen ved regjeringsbygget, og/eller for offentlige forstyrrelser etter det øredøvende bombesmellet?

Det er klart, dersom raneren i eksempelet bare har tatt ca kr 154.000, har vi en tradisjon for at dette er kritikkverdigg i dette landet. Men klarer raneren å få med seg mellom kr 500 000,- og kr 60 000 000,-, har vi jo tradisjon innenfor det offentlige og politiet for at dette er en mindre viktig sak...

Skulle det vært likhet for loven, vil vi alle måtte tåle at vi blir straffeforfulgt av politi- og påtalemyndighetene, når vi stoler på opplysninger fra offentlige tjenestepersoner. Det kan være at det i ettertid viser seg at de opplysningene vi mottok ikke var riktige. Det er opp til oss å sørge for at vi har all nødvendig kunnskap, mener politi- og påtalemyndigheter. Så da bør vel det kanskje være dem vi går til, når vi lur på noe? De vet jo tross alt hva som er galt, og da må de jo ha større kunnskaper enn både Riksrevisjonen, Nav, skatteetaten og alle øvrige offentlige tjenester om hva som er rett også, vel?

Skulle det vært likhet for loven, ville våre kjendiser, som står frem med ulike typer problemer i hverdagen, måtte tåle økt fokus fra for eksempel barnevernets side. Hva ville det gjøre med oss som nasjon, dersom barnevernet skulle begynne å agere i forhold til opplysninger kjendiser selv gir? Det kan være opplysninger om for eksempel rus, fødselsdepresjoner, vold i nære relasjoner, med mer. Når det er nok at barnevernet selv påstår slike forhold i en rekke saker, skulle man jo tro at de ville agere når kjendiser av eget initiativ går ut med slike opplysninger.

Det sier seg selv at en slik praksis i forhold til våre kjendiser ville skapt problemer for barnevernet. Det er ikke like lett å stigmatisere våre kjendiser som det er å stigmatisere den jevne mann og kvinne. Saker som omhandler kjendiser har et potensial for å få en stor plass i mediabildet, i motsetning til hva som er tilfellet når det gjelder den jevne borger. Vi som nasjon vil gjerne beskytte våre kjendiser. Man ville derfor fått nye diskusjoner om hva som er god barnevernspraksis, og det ville blitt større fokus på skadevirkninger ved å ta barn ut av hjemmet. Dette ville igjen hatt konsekvenser for arbeidsplasser, og tilsynsmyndighetene og domstolens praksis ville måtte settes under lupen.

Skulle det vært likhet for loven, ville det vært nok for alle som brøt loven å hevde det samme som hevdes innefor det offentlige; de lovbrudd som begås er "skjønne" og at dette frie "skjønnet" ikke kan overprøves. Da ville jo tilsynsmyndigheter og domstolen måtte se bort fra de faktiske forhold i saken, og ikke påpeke de sivilrettslige og/eller de strafferettslige forhold.

Om det skulle være kjent for allmennheten at loven ikke alltid følges av det offentlige (det er vel neppe noen stor nyhet i og for seg), og at dette ikke har noen konsekvenser, ville det kunne innebære et problem i forhold til rettferdighetstanken. Det er bare å ta det helt med ro for dem som tenker at når det nå settes lys på dette, kan det bli et problem. Man har da tross alt teknikker som håndterer slike problemstillinger. Dette kalles splitt og hersk. Dersom man bare klarer å trenere og/eller polarisere en debatt, er mye vunnet. Vi har sett at teknikken fungerer innenfor veisektoren, innenfor barnevern, innenfor helsesektoren, og innenfor andre offentlige instanser (og Domstolen), så dette er trygt å gjøre!

Alle monner drar, når det viktigste er å sikre status quo. Klarer man bare å trenere og/eller polarisere en debatt, kan de som styrer da lene seg tilbake, i trygg forvisning om at samfunnet ikke kommer til å trekke dem til ansvar for å svikte de oppgaver de gjennom regelverket er tiltenkt å ivareta. Dersom en borger prøver, skal jo den offentlige tjenestemann/politiker selv vurdere sin habilitet, og uansett er risikoen for at Stortinget skal gripe inn for å opprettholde loven på bekostning av en tjenestemann/politiker mindre enn små. Også media må få en stor takk, siden de i praksis har valgt å ikke fungere som den 4. statsmakt og rapportere om maktmisbruk mot enkeltborgere.

Her må man jo også ta i betraktning hvilken belastning det ville ha vært for politikere dommere og/eller offentlige tjenestepersoner, dersom det skulle bli kjent at borgeres rett blir krenket. Det er jo ikke bare den enkeltes rett som er krenket. Siden det er samfunnet som har gitt lover og regler, er det jo hele samfunnets rett som er krenket. En slik belastning gjør at det tross alt må være bedre at bare enkeltborgernes rett blir krenket, vel? Og i den sammenhengen skjønner man behovet for at det ikke fokuseres på de indirekte skadevirkningene maktovergrep har.

Lovens intensjon er å ivareta borgerne. Systemets intensjon er å ivareta seg selv og de som jobber innenfor systemet. Dette er jo tross alt en meget viktig funksjon, da det ivaretar det som er kjent og derfor trygt. Tenk bare på konsekvensene dersom samfunnet skulle begynne å stille spørsmålstegn ved at dommere kan vurdere betydningen av like opplysninger helt forskjellig, slik som i pensjonssaken? Man ville jo få samme tilstander som når det har blitt klart at sakkyndige kan vurdere betydningen av samme fakta og periode i personers liv helt forskjellig. Slike situasjoner bør samfunnet tross alt ikke utsettes for, da det ikke skaper trygghet i seg selv, vel?

Det er systemet som i stor grad forvalter lovene, og som forteller borgerne hva som er rett eller ikke. Dette sikrer kontinuitet. Dersom noen skulle prøve å gå systemet etter i sømmene, bl.a. ved å vise til lovene, skaper slikt bare utrygghet. Men tross alt, systemet vet å ta vare på seg selv. Det er jo bare å trenere og/eller polarisere, noe som vi vet er meget effektivt. Vi har hatt korrupsjonsjeger før her som har gitt opp. Det viktigste er tross alt at status forblir uforandret!

I denne talen har vi sett på hvorfor det er nødvendig å følge to spor også når det gjelder likheten for lovene. Et annet spor som kunne vært fulgt, var at denne talen ikke ble skrevet. Til lykke med dagen, ha et trygt og kjent og fortsatt GODT ÅR!

Styret i Human Rights Alert-Norway.